Београд

Поштарина плаћена у готову

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/I

Уредници:
АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ
ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 1 и 15 јуни 1929.
БРОЈ 11 и 12 — ГОДИНА X.

Власник за А. Ж. П.
МИЛИЦА ДЕДИЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60 дин. Примерак 2 динара

Избори у Енглеској

30 маја била је једна огромна војска у покрету: 25 милиона енглеских бирача морало је дати пресудну реч за будући смер у развитку не само огромног британског царства него, може се без претеривања тврдити, за цело човечанство. Енглеска и Сједињене Државе Северне Америке су оне велике силе — којима ће се сигурно у недалекој будућности придружити и Русија — које одређују ток светског економског живота и тиме целокупној осталој делатности човечанства.

Изборни резултат у Енглеској значи једно велико изненађење, јер нико није очекивао да ће радничка партија однети онакву сјајну победу, она партија, која је имала г. 1900. тек два представника у парламенту, а данас — 289. Воља радничке партије, Макдонал, који је пре пет година већ једно кратко време водио политику британске империје, опет је позван да оправда огромно поверење, које му је дао народ вароши и села. Да ће бити основна идеја његове политике тежња ка очвршћавању мира у Европи, то је ван сваке дискусије, јер је он више препатио за идеју мира и више се борио за њу, него ико између живих Енглеза. Одмах после избора он је казао: „Политика радничке партије је да тежи ка сарадњи европских држава. Ни у ком случају не сме Енглеска фаворизирати коју између европских држава, или чак изигравати једну према другој. *Потребна је једнако општа добра воља да се могу решити проблеми, који се оснивају или на страху, или на неповерењу, или на исшинској обљешивним шешкоћама. Успеси се могу постићи само међусобним сйоразумевањем и договором*".

Како благо дејствују ове јасне, просте речи које одају поштеног државника и човека без патетичног идеализма. Такав човек неће намерно замршавати проблеме као што то чине политичари и дипломати од заната, да тако себи оправдају живот, него ће ићи право, без прикривених мисли на посао да спасе човечанство. Судбина енглеског народа је у добрим рукама. Да ли ће Макдоналд постићи све што замишља, то је друго питање. Његова партија није добила апсолутну већину, него је изашла само као најјача по броју мандата из изборне кампање. Њена политика мораће бити компромисна, али тиме није речено да неће моћи бити после неколико година сасвим независна. Важне чињенице су показали ови избори: радничка партија је продрла први пут веома дубоко у сељачко становништво и једини досадашњи комунистички посланик је овога пута пропао. Енглеско становништво је дакле 30 маја јасно изрекло да неће више трпети спору политику конзерватораца, а да неће ни мућење промене комуниста.

За Балдвина је трагично да је пао на оној реформи, коју је спровео против толиког противништва, на прошireном праву гласа за жене. Балдвин је године 1918 дао женама од 30 године право гласа, и за последњег свог владања је жене потпуно изједначио са мушкарцима, увео је међу бираче и двадесетједногодишње. Балдвин је направио погрешан рачун, јер је мислио да ће огромни број нових гласача бити за његову партију. Толико исмевана реформа да бирају „флапери" донела је победу радничке партије и сломила оца реформе. За Макдоналдом стоји енглеска омладина.

Сви извештаји о изборима кажу да је женска омладина у огромном броју ишла на биралишта и тиме је сјајно оповргла тврђење, да нема друге бриге него спорт и плес. Енглеске девојке и жене схватиле су веома озбиљно своје право и дале су поверење — тиме је радничка партија унапред рачунала — Макдоналду, који даје највећу гаранцију да неће ићи развитак ни темпом пужа, ни темпом слепог рушења, него умереним, сигурним кораком, као што треба да иде онај, који ће бити воља на путевима који воде из хаотичне садашњости.

Београд. **Штеби Алојзија.**

Неколико мисли о заштити мајке и деце

Други мајски број „Женскога Покрета", посвећен материнском дану, био је богат и значајан. Уводно гесло да држава мора своје богатство и своју моћ мерити „по броју здраве, веселе и добре деце" показује дубоко разумевање и државе и човека, као и њиховог међусобног односа. Исто тако је дубоко захватила уредница у своме мајском чланку, позивајући на најопсежнију заштиту материнства, као извору новога живота.

Заштита мајке и деце је данас већ предмет међународног законодавства, и важан део социалнога осигурања и код нас. Али, ово што се до сада створило само је почетак, капљица, а потребан је мохан извор. Нека и то изгледа врло много — жао им је новаца, које материма исплаћује наше социално осигурање. А на другој страни имамо целу модерну женску струју, која би хтела да се, због равноправности, одрекне заштите материнства. Себичност и једностраност су слаби саветодавци.

Ипак је истина у извесном смислу: да је заштита мајке и деце као једнан посебан део социалнога законодавства, више нека самопревара, него стварна помоћ, само једна врста привидног исхода из невоље. Природан заштитник мајке — не жене — и деце може бити само муж, отац, хранитељ породице. Никада не може ни најбоље социално осигурање и заштита надокнадити мајци и детету оно, што би им морала дати очинска љубав и брига. (Предпостављам наравно, схватање досадашњих идеала о породици као темељу друштвеног уређења).

Само ако муж у сваљним приликама није способан да у пуној мери врши своју дужност у погледу заштите породице, мора друштво прискочити у помоћ. Ако пак хоћемо да постигнемо пуну друштвену заштиту деце и мајке, како то са правом захтева други мајски број „Женскога Покрета", морамо тежити за такве друштвене и културне прилике, које ће друштву дати све услове за његовог опстанак и здрав развитак. Али, данас су ти услови готово поткопани и материално и морално.

*

16 маја т. г. у Трбовљанским рудницима је смртно повређен рудар *Франц Гредић*; при преносу угља, у сасвим ниском рову, наишла му је глава између компресне цеви и воза и измрварена је. У његовом џепу су нашли затворен коверат за плату — био је баш дан плаћања — *и на њој је била означена зарада: дин. 40.09! Човек је био оженен и пореди себе је морао издржавати жену и троје деце.* Тај радник није радио само силно тежак и у опште веома користан рад, већ је у свакоме моменту ту залагао и свој живот и напослетку стварно је постао жртва тешког рударског позива. А за тај свој рад је добио плату, од које му је по разном одбитку остало плаћајући дана — дин 40!

Како може радник под таквим околностима да буде заштитник своје породице, како да обезбеди здрав стан, довољну храну, потребно одело и рубље а нарочито за мајку потребан одмор? Како да се радник побрине за најскромнији удобан живот своје породице, без којег је добро васпитање и свака култура немогућа, и без којег је жена-мајка убого творно живинче, и још горе, јер се животиња може бар ноћу одмарати, а мати-радница нема одмора.

Истина је, дошле, да нису све врсте радника тако рђаво награђени, као што показује горњи пример, али је ипак сигурно, да радничке плате у претежној већини не достижу ону висину код нас, која би била довољна за издржавање породице на одговарајућем културном нивоу. Социално осигуране матера не мења у суштини то стварно стање.

Одвећ ниске плате приморавају и жене-мајке да зарађују, и оне су на тај начин двоструко оптерећене и изложене свим могућим неприликама и опасностима; прави породични живот је онемогућен, деца су остављена сама себи или припуштена на бригу туђих људи. Сва заштита матера и деце је на тај начин само слаби лек за дубоку рану.

Желимо ли успешно и свестрано заштити мајке и децу, морамо тежити да створимо такве прилике, у којима ће се мати моћи вратити породици, а отац моћи бити потпуно заштићен и у могућности да својом зарадом потпуно издржава породицу. *И са тога сшановништа социално йишање је најшешње везано са женским йишањем, а ако жене хоће да буду досшојне, оне се морају заузеши за сшварно йобољшање социалних йрилика, за бољи и йраведнији друшшвени йоредак.* Женском покрету поверени су у томе погледу велики задатци, а било би нарочито за нашу домовину од највећег значаја, ако би наши социални захтеви нашли у образованим нашим женама и у нашем Женском Покрету, свога по борника.

*

Ипак не смемо прикривати да заштита матере и деце никако не би била решена само тиме, што би се повољно промениле материалне прилике широких народних слојева. Ту постоје још и други проблеми, који угрожавају породицу и срећу матера и деце не само у радничким већ такође и у имућним слојевима.

Ту је пре свега у питању моралне висина мушкарца, његово осећања за породични живот, свест дужности и одговорности за срећу жене и деце као и даљих потомака, као што упозорује Ниче: „И најуздаљеније мораш волети". Ако је мушкарац морално лабав, ако му је лично уживање, лично задовољство драже од породице, ако пред браком упропасти своје здравље и своју моћ, ако се ода демону — алкохолу, срећа породице, душевна и телесна добробит матере и деце је као закопана, већ у напред уништена.

Те моралне проблеме за заштиту деце и матере ће бити још теже решити од материалних проблема. Друштвена атмосфера постаје све више туђа и све већи непријатељ породичноме животу; досадашњи морални извори се затрпавају, велики примери све се више губе. Поврх свега тога и сама се жена све више отуђује и све више трза од материнскога позива — не само приморана приликама, већ и свесно, из личне тежње за слободним развојем своје личности и потпуног уживања свих материалних и душевних блага. Куда иде тај пут? Ранији срдачни породични живот се више неће повратити, а да култура не би пропала, породица се мора очувати, мати и дете морају остати међусобно везани као и са оцем, који обезбеђени пред усамљеношћу, пред шибом алкохола и нагона.

Ако хоћемо далекосежну заштиту материнства, морамо хтети етичко, морално васпитање од основне школе до универзитета, односно до војничке службе и нарочито баш и у самој војничкој служби. Сви у истини велики људи, ма кога позива, били су високих моралних особина, савесни мужеви и добри оцеви (Вилсон, Масарик, Макдоналд, Маршал Фош, војвода Степановић — да именујемо само неколико имена из најновијега доба); изнимке историја познаје врло мало. Ово је довољно јасан говор.

Цео народ има највећи интерес на томе, да се уништава и спречава све што руши морални капитал народа: проституција, некултурне представе биоскопа, позоришта, кабареа, некултурни списи, алкохолизам. Жене имају највише интереса да се униште отровни бунари, које морају у име најшире заштите материнства и деце захтевати, да се изводи такође морална јавна хигиена, да се младим душама осигура чист ваздух.

*

Има и других путева за начелно и практично извођење заштите материнства. Тако треба н. пр. материнство и позив домаћице признати као пуноправан позив жене, оценити домаћинство и васпитни рад матера као стручни рад, и осигурати му

пристојну награду, јер би то и ради мужевљевога поступка било врло потребно. Исто тако би требало осигурати средства за издржавање мајке и деце, и законски спречити да муж може потрошити новац на ма шта, а мати и деца да буду остављени беди и оскудици. Као што српски закон забрањује да може сељак деци упропастити дом и најнужније парче земље, исто тако би требало заштитити егзистенцију породице у свима осталим слојевима. Зар није бесмислено да може ко пропити, разбацивати на туђе жене, проиграти и на најлакомисленији начин дати на спекулације своју плату или зараду, а породицу оставити на терет јавног или приватног доброчинства.

Љубљана. И. К.

О црквеном и грађанском браку

У Женском Клубу у Београду одржала је предавање о грађанском и црквеном браку *г-ца Милица Влајић, адвокаћ*. Предавање је било одлично посећено грађанима оба пола, и из дискусије која се после предавања развила, дало се осетити да су редовне чланице Женског Покрета у Београду у већини за грађански брак.

Госпођица Влајић је у главном рекла следеће:

Ово је у главном други пут како питање црквеног и грађанског брака живље интересује нашу јавност. Први пут је било приликом другог правничког конгреса одржаног у Љубљани у септембру 1926 г., када је то питање претежно интересовало правнике; а други пут је у овој години, када је с обзиром на стање створено 6 јануаром оживела вера, да је изједначење закона а с тим и доношење грађанског законика питање најкраћег времена, само је овог пута интересовање по овом питању захватило шире слојеве народне....

У нашој Држави постоје три типа законске форме склапање брака. Важност искључиво црквеног брака на територији Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Хрватске и Славоније; законска важност искључиво грађанског брака у Банату, Бачкој, Барањи, Међумурју и Прекомурју и трећи тип заступљен је у Словенији и Далмацији где у главном важи црквени брак и у законом одређеним изузетним случајевима грађански брак по нужди. Разлика између првог и трећег типа је у томе, што је код првог типа закон усвојио конфесионално право појединих вероисповести у погледу услова за склапање и разлога за развод брака признајући надлежност за испитивање истих конфесионалним судовима, док код трећег типа закон не признаје поједина конфесиона права, ма да их није потпуно занемарио, одређујући искључиво грађанским судовима надлежност у брачним споровима.

Ова разноликост у погледу важности облика закључења брака, наочито кад су у питању мешовити бракови, као и чињеница да католичка вероисповест не одобрава развод брака ни у ком случају, стварају неједнака права грађана једне и исте Државе који опет у жељи за проширењем својих права врше често пастве злоупотребе. *Да би се овоме стало на пут, треба законом увести обавезан грађански брак за све грађане без обзира на вероисповест*, чиме поједине конфесије не би изгубиле ништа, а Држава и појединци би добили.

Добитак Државе био би у једнообразно правном поретку, који би представљао солидну основу, као и у брже амалгамисању нашег народног јединства.

Појединци би добили у једнакости својих грађанских права и у избегавању непотребног сукоба са својом религијом, својим душевним спокојством, јер би у већини случајева сваки од супружника остајао при својој вероисповести, било из убеђења, било из традиције.

И саме поједине конфесије не само да не би ништа изгубиле, већ би и добиле у моралном престижу једно тиме, што би велика већина и *без законске принуде* хтела, да брак закључен грађански, по пропису закона, буде благословљен и Црквом појединих конфесија; а друго, што би се на овај начин и латентни антагонизам при закључењу мешовитих бракова између заинтересованих конфесија изгубио. Овим би начином био утрвен пут правом пријатељству између појединих конфесија на место, често пута сумњиве, конвенционалне толеранције.

Специално интересовање жена, кад је у питању грађански брак, појављује се у ова два питања: да се неће увођењем грађанског брака замерити религија, и да ли грађански брак пружа бољу материалну заштиту жени уопште, а нарочито у случају развода. Међутим, баш код овог начина закључења брака пружа се могућност заинтересованим да код мешовитих бракова свако остане у својој вери, не добијајући утисак да је то „брак по нужди“, нешто изузетно, нешто скоро за подцењивање. Што се тиче боље материалне заштите удате или разведене жене, она се не може стећи једним или другим обликом склапања брака, већ посебним нормама грађанског законика, које би регулисале то специално питање у породичном праву.

Нешто о женином правима и привилегијама

Уредништво је под горњим насловом у броју од 1 маја пустило један чланак под З. А. у коме се на један оригиналан начин говори о правима и неким привилегијама жена чиновница.

Сматрам да ћу погодити интимну мисао жена чиновница. ако још одмах нагласим, да се са начином излагања мисли у поменутом чланку и, поготову, са закључима ауторке чланка, неће сложити ни једна жена чиновница, и да се оне од таквих назора потпуно ограђују.

Добро је урадило и Уредништво Женског Покрета, што се и оно, као представник алиансе жена, још у почетку чланка оградило од онаквог једностраног решавања, важног и дубоког питања жена наметитеница.

Ми, жене чиновнице, имамо о овом питању сасвим супротно мишљење мишљењу колегинице из Цеља — и то, не из неког личног егоизма, који нам колегиница лаке руке и неправедно набацује, већ из следећа три основна разлога:

1. Што смо се ми удате чиновнице, пре свега, у колико је могуће боље образовале за те јавне позиве.

2. Што смо за то спремање и образовање утрошиле замашне суме свог иметка и 3. што је необориб разлог остајања у служби жена чиновница недовољна опскрба чиновничке породице једино мужевљевом платом.

Док се год материално не обезбеди чиновничка породица пристојном наградом мужа чиновника, нема нико моралног права да ставља своје вето на добру вољу жене чиновнице, да и она приложи свој скромни обол-лепту стабилизирању и побољшању незавидног економског стања своје породице. Да је економско стање чиновничке породице у маси врло рђаво, види свако, ко хоће да види, и то како у породици где је муж сам издржавалац њен, тако и у породици, где је и жена чиновница, јер су овде — да се не „преспе“ од „изобиља“ казнили жену добром сумом непримања разних принадлежности као: дневнице, станарине, огрева и т. д. Зато сестра из Цеља кардинално греши, што се оглушује о грубу стварност тешког одржавања и оне породице у којој и жена привређује. Стога нам незаслужено прибацује неки лични егоизам и погрешно закључује, да смо ми удате чиновнице криве незапослености неудатих, као и да ће се њихово стање мајички променути, ако би се нама удатима прикратила служба!

Слушала сам жалбе баш у учитељским редовима да се многи учитељи нерадо жене учитељицама баш ради постојећег данка за удају — смањивање дневница и друго — а колико би их тек одбило да ступају у брак са учитељицама, када би им било забрањено даље службовање.

То је случај и са осталим чиновницама, јер се оне већином удају за незавидно материално ситуиране људе. Таквих је у осталом и огромна већина у данашњем друштву.

Доктора, инжењера, богатих трговаца и разних инспектора је одвећ мало за већи део девојака чиновница.

Питање незапослености неудатих чиновница код нас још и не постоји, бар не тако акутно, а оно се може и одстранити радикалнијим лечењем. На пример реформисањем нашег школског проблема: путем отварања што бољих и разноврсних привредноиндустријских школа и рационализањем привреде у опште.

Специално да нагласим, да то питање не постоји за учитељице. Јер у нашој земљи — *где само у једној и то најбогатијој области — поДунавској — према званичној статистици постоји близу 4000 деце, која и ако уписана, не посећују никако школу*, а да не говоримо о огромном броју таквих из свих 33 области. У нашој земљи — где у највећем броју случајева учитељи воде по 3—4 разреда са 50—60 ђака — ту не може бити ни говора да удате учитељице одузимају службу неудатима, јер и места и посла има и сувише за све нас.

У колико незапослење неудатих чиновница постоји у другим земљама, то његово решење није тако једноставно, као што то мисли сестра из Цеља. Томе су други узроци, које *велики друштвени мислиоци* боље откривају и траже решење.

Позивање на Енглеску и Аустрију готово је депласирано. Незапосленост интелектуалке неудате постоји у Енглеској и даље и поред целибата чиновница. А ни у Аустрији целибат за чиновнице ни најмање неће решити то питање.

Колико је неозбиљно такво решавање овог деликатног питања, види се и по најглавнијем и најновије откривеном аргументу за то питање, кога наводи сестра из Цеља, а који је у томе што би — како веле „напредни“ енглески парламентарци, који су за целибат „таква слобода кваарила карактер мужа, јер би он са женином приходима олакшавао себи дужност издржавања породице.“ То је тражење назадних кругова.

Свако зна, па и сестра из Цеља заједно са енглеским парламентарцима, да су принадлежности мужа чиновника фиксиране и да му закон забрањује приватне зараде на другој страни.

Ускраћивање жениног потпомагања у издржавању породице, нити даје нити спречава слободу мужу, која би га кварила. Наше људско биће је тада опламењивати бољим идејама и хуманим акцијама, а смањивањем материалних прихода његове породице, баш га може отерати од домаћег прага. Јер је пропорцима више узрок беда, него задовољство.

Што се тиче појединости из поменутог чланка, да кажем још и ово. Не заслужује огромна већина учитељица пребацивања „за многе грехове, многобројна одсуства и пенсионисања пре времена“, а још мање оне „треба да покајнички признају, да су заслужиле ова пребацивања“ како нам то колегиница из Цеља поручује. Најзад се ова пребацивања надлежних и не односе на савесне и радене учитељице жене, каквих је данас највећи број, већ на један мањи број и удатих и неудатих, па и г.г. колега. Овде треба јасно слово закона стриктно и строго примењивати, па зла неће бити.

Строга и праведна примена закона умесница је и целисходнија, него ма каква интервенција наших женских удружења. Али, у колико ове појаве постоје, њих не треба уопштавати и за њих ел masse окривљавати жене чиновнице и говорити од ока, да смо „због тражења наших права уведене у неку пустињу егоизма.“

О неком личном егоизму жена чиновница у овом деликатном питању, не може бити ни помена.

Нису најзад, ни културни народи високих америчких равница забрањивали сувишан рад појединцима из оног државног разлога, коме су се још „културнији“ Шпањолци чудили. И једнима и другима и онда и још за дуго био би потребан — за више народно уздизање — максималан рад не само малог броја појединаца, већ свих скупа.

Пре би се могли чудити, што многи не раде никако или бар не довољно. Прави живот и јесте у непрекидном раду и то у постулат опстанка целе природе. Па и савесна жена чиновница, ако не би радила свој позив, тражила би посла на другим пољима. А зашто је гонити са оног поља рада, за који се најбоље и најдуже времена спремала? Нарочито зашто и оне, којима је то данас једнак најмогућнији начин побољшања свог незавидног породичног стања. То тим пре, што са њиховим удаљавањем из службе не решава једно тако замашно друштвено — државно — питање.

То би била једна неуспешна палиатива за неудате, а неправедна казна за удате чиновнице.

Баваниште.

Анђелија Милићевић.

Одговор Удружења Наставница Интернационалној Професорској Федерацији о школовању женске деце код нас.

На први део питања, које је Интернационално Професорско Друштво поставило и која се односе на данашње стање средње школе код нас, дат је одговор према најновијим податцима из Министарства Просвете о стварном стању наших школа.

Што се тиче другог дела питања, питања будуће школе код нас, ту је Удружење Наставница изразило своје специално гледиште. На прво питање: који је најбољи тип средњошколског школовања, Удружење је одговорило: да је најбоља мешовита школа од основне школе, кроз све гимназијске разреде и на Универзитету, најбоља за духовну утакмицу и потпуно развијање и упознавање деце. Удружење се позвало на одличне резултате наших многобројних мешовитих школа (75%), али је указало и на тенденцију у појединим крајевима нашим за продужење одвојеног школовања. На питање: треба ли мењати програм у женским школама, Удружење је одговорило: да не треба, јер све што треба за познавање живота мушком детету, треба и женском, и обратно. Затим, у питању изостављања или скраћивања појединих предмета у женским средњим школама, Удружење је дало мишљење да је потребна у опште реформа програма и метода средњошколске наставе. Даље, да је у чисто женским гимназијама (ако се одрже) природно да наставничко особље, нарочито васпитачице и директори, буде женско. На питање: да ли би се у мешовитим гимназијама могао подесити програм и наставни метод према разлици између мушке и женске деце, Удружење је било за подједнако примењивање метода и васпитних принципа. Удружење је противно одвајању женских предмета и женских дужности, којима би се код женске деце развијало осећање према породици и друштву, а код мушке деце убијало још више. И најзад, Удружење Наставница се сагласило да женској деци треба дати исти програм, исти васпитни циљ и иста права за улазак на све више школе.

Северин

Феминисткиње су изгубиле једног од својих великих вођа неуморну радницу и генијалну пријатељицу. 28 априла умрла је у Pierrefondsu Séverine у 74 години живота. Њено девојачко име је Каролина Реми. Рођена је у Паризу. У 15 години ступила је у брак који је био несрећан. Доцније се поново удала за научника д-р Гибарда који ју је разумео и који јој је помагао у њеном борбеном животу.

Њен политички и књижевни пријатељ и учитељ био је Jules Vallés, револуционар с којим се упознала у изгнанству. После Валесове смрти она је уређивала лист који је он основао „Cri du peuple“. Њено књижевно дело је велико и представља вредност 40—50 књига. „Нагло се радило“ вели она за себе. Сарађивала је у многим листовима (Gil, Blas, Matin, Journal, Volonté и т. д.) са својим чувеним чланцима. Најважнија је њена сјајна сарадња на листу „La fronde“. Њене књиге „Црвене стране“, „Белешке једне фрондерке“, „Ка светлости“ изазивају осећање лепоте, доброте и правде.

Као апостол правде била је убеђена феминисткиња. За великим одушевљењем које је уносила у сав свој рад борила се за еманципацију жене, за право детета, против алкохолизма, сиверепости и порнографије. Њен рад је карактерисан њеним речима: „Biеn aimer, bien haïr“ („јако волети, јако мрзети“) и „Увек говорити истину“ што никад није порекла.

Séverine је велики човек, велики списатељ, вођа свих који теже слободи. Она је диван пример новинарка који поштено служе својим идејама. Она је пријатељица сиромашних и велики борац и заштитник потиштених.

Београд. Вера Кићевац.

Конкурс Удружења Универзитетски Образованих Жена

Удружење Универзитетски Образованих Жена расписује конкурс за ове научне радове:

1.) Жена у нашем праву (обичајном праву, Душановом Законику и данашњем закону).

2.) Наша жена као књижевник и уметник.

3.) Наша жена као социјално-културни радник.

Најбољим радовима биће додељене награде од 2000 дин. Рок пријаве радова је 31 децембар. У конкурсу могу учествовати све универзитетски образоване жене, које живе у нашој држави.

Ширите „Женски Покрет“

Лондонски састанак Интерн. Жен. Савеза

Један од првих Конгреса Савеза састао се пре тридесет година у Лондону. Неколико женских организација најкултурнијих држава приликом Конгреса 1893 године — Сједињене Државе, Канада, Немачка, Шведска, Велика Британија, Данска, Холандска и неколико аустралијских држава. Тај Савез се доцније развио тако да су данас под његовом заставом 42 државе. Још од оснивања његовом челу била је љубазна председница lady Aberdeen.

Састанак 1929 године није био као 1899 прави Конгрес; то су припремне седнице за главни састанак Н. Ж. С. који ће бити идуће године у Бечу. Ипак су национални Савези послали велике делегације. Од 42 земље био је 36 националних савеза заступљено. Осим тога Друштво Народа је послало као своја заступника принцезу Радзивил, а Интернационални Биро Рада г-њицу Марту Мунц. И ако седнице нису имале јавни карактер, ипак је искоришћена прилика да се јавним манифестацијама различите врсте скрене пажња јавности на светску организацију жена и њене циљеве.

Састанак је отворен јавним скупом који је привукао много пажње тиме што је први министар Mr. Baldwin обећао не само своје присуство него и говор. Јавни скуп је био у велној дворани. Lady Emmott, председница британског Савеза, водила је први део скупа у ком је узео реч као први говорник први министар. Mr. Baldwin је изразио своје задовољство да Савез после 30 година опет долази у Лондон и подвукао је нарочито извесне предмете који су му се чинили врло важни, као заштита радница, цензура филмова и заштита деце. После његовог говора био је низ поздравних говора.

Затим је Н. Ж. С. организовао вечери 30 априла и 2 маја, јавне скупове у Central Hall-y, West-Minster. Прво вече је имало врло различит програм. Проф. Patrick Abercrombie из Ливерпула говорио је о потреби чувања природе коју не треба рушити остатцима, хартијама и рекламама. Ова је тема изабрана из разлога што је истовремено била у Лондону и једна интернационална конференција која са села на коју су 24 земље послале делегате; желело се да се жене са села зачују и ресују за Интернационални Женски Савез. После проф. Abercrombie узела је реч одлична говорница принцеза Кантакузен која је упознала слушаоце са националном уметношћу у Румунији. На крају је проф. Zimmern, заступник директора Интернационалног Института за Интелектуалну Сарадњу у Паризу, говорио о раду тога Института подвукавши да је сам факат заједничког рада духовних вођа у различитим земљама довољан да се створи једна иста и мирољубива атмосфера. — Друго јавно вече под председништвом Dr. Alice Salomon из Берлина дало је четири краћа говора са истом темом: препород после светског рата. Проф. Dr. Elisabeth Altmann-Gottheiner из Манхајма говорила је о потреби заштите радница, нарочито са обзиром на чињеницу да је радницама као мајкама будућих генерација потребна нарочита заштита. Ова је тема метнута на дневни ред с тога што се у Енглеској, по примеру скандинавских земаља, створила једна група жена која се — са становишта равноправности оба пола — бори против сваке нарочите заштита жена. Mis Neville Rolfe обрадила је тему препорода са становашта етике и морала. Познати француски правник Mme Marie Verone говорила је о начину на који су у доба препорода после светског рата жене биле у ставу да утичу на законодавство. На крају је био један пацифистички говор Mr Philip-a Kerr-a.

Главни рад састанка био је, као и увек, у комисијама и седницама Управе. Н. Ж. С. има 11 сталних комисија: финансије, штампа, закони и правни положај жене.

Право гласа, једнаки морал и против трговине белим робљем, народно здравље, дечја заштита, (које су имале заједничку седницу), васпитање и настава, и женски рад. Осим ових, последњих година створене су још нарочите комисије за уметност, литературу филмове и економска питања. Комисије припремају одлуке по питањима која улазе у њихову компетенцију. Управа одлучује да ли се резолуције подносе Конгресу и да ли треба предузимати какав рад поводом решења комисија. Одлуке најзад прима Конгрес. Прелози који потичу од управе обично су организаторског карактера. Тако је нпр. овога пута немачки савез предложио Управи да се рок Конгреса који је био нет година смањи на три године што је једногласно прихваћено, јер се прилике тако брзо мењају да једно тело које се састаје сваких нет година не може ући у корак са догађајима. Дефинитивно ће се по овом одлучити на Бечком Конгресу на ком има и да се изврши избор Управе и председнице комисија.

Било је, поред рада, неколико лепих пријема. Lady Aberdeen примила је делегате 30 априла у палати Lady Mount Belten „Brock House“ на чијим су се дивним просторијама скупили гости. Британска влада је позвала делегате у Lancanter House. У име владе дочекала је госте војвоткиња Atholl. Мало доцније је приређена једна представа у којој је показан у сликама развитак Н. Ж. С. из његовог малог почетка до данашње величине. На завршетку је енглески савез приредио опроштајни банкет у Criterion-у.

Састанак је у свему био врло успешан, нарочито у раду и потврђивању међународних веза.

Посета г-ђе Camille Drevet

Последњих дана месеца маја била је у Београду г-ђа Camille Drevet, делегат Интернационалне Лиге Жена за Мир и Слободу. Camille Drevet је једна од најистакнутијих раденика Лиге и њеном неуморном раду, њеној љубави према идеји, њеној топлоти, речитости, моћи убеђења Лига има да захвали за многе своје успехе. Њена мисија је водила чак у Кину где је радила заједно са miss Ruye на сближењу са женама далеког Истока. Ове године је њена акција ограничена на ближи Исток где је целе зиме радила у Бугарској, Пољској итд.

29 и 30 маја Camille Drevet имала је састанке са неколико наших феминисткиња у Женском Клубу. Лига је увек имала најближе пријатеље у феминистичким круговима међу којима је обично и стварана. Лига за сада има 24 националне секције. Недавно је један одбор у нашој земљи већ приступио стварању секције у нашој земљи. Г-ђа Drevet је отишла са обећањем да ће се на томе подужити и да ће у врло кратком року бити основана и наша секција.

Camille Drevet је упутила нашим женама један апел који се завршује овим речима:

„Потребно је да жене у овој земљи могу са сестрама суседних земаља радити на материалном и моралном разоружању, на васпитању у циљу мира, на сближењу народа. Свака жена наше Лиге мора бити по своме примеру и раду жижа братства. Свака мора остварити наш идеал човечанске солидарности и мира.

Политика жена мора бити: учинити да се поштује живот, захтевати Правду и Мир, избацити рат и насиље из нашег човечанског друштва.

Девиза сваке жена мора бити служити! Служити човечанству да се спасе рата, ослободити га насиља, помоћи му да живи у љубави. Жене морају служити појединачно и свакога дана за идеју Мира. Оне се морају и здружити да би боље служиле.

Жене! Сједините се да спасете своју земљу и друге земље од рата! Сједините се да ваша земља буде средиште рада за Мир и Слободу! Сједините се да ваша земље буде надахнута љубављу за све људе!“

В. К.

О условима и благодетима мира*)

У жељи за новом епохом мира и узајамне солидарности, народи целога света учинили су гигантске напоре за последњих десет година за свој миран живот. Мир је данас идеал свих народа који су учествовали у свим грозотама светског рата. Они знају да рат укида културне тековине, на пољу индустрије, технике, трговине, не рачунајући грозоте, губитке живота, и телесних и душев-

*) Ова рукопис је спремљен за прошли број, посвећен матери.

Милица Јанковић:

Плави доброћудни вали

Издање Удружења Наставница Средњих и Стручних школа. Београд, 1929. Стр. 158 Цена 15 дин.

При првом утиску наслов књиге изгледа мало необичан: зашто *доброћудни* вали?... Али када се књига прочита, човек налази да је наслов срећно изабран, да би могао да обухвати скоро све приповетке. Овде нећете наћи никакве врло крупне проблеме, велике трагедије или сувише дубоке радости: уопште, крајности нема, и дело причање даје утисак лакоће, ведрине, свежине, те је слично таласању плавог, помало узнемиреног мора, питомог и доброћудног.

Приповедака има шест.

Прва носи наслов: *Плави доброћудни вали.* Та мала приповетка чита се са осмехом, без замора, и разведрава човека. У њој је описан „естетски и културан пут“ по Далмацији једног „интересантног друштва образованих људи“. Са лаким, финим хумором, са мало подсмеха у коме има много симпатије, пише госпођица Јанковић о флертовима, о малим заплетима, о ситним догађајима. Забележено је као и сенка прелети некоме преко лица. „Било је занимљиве конверсације на француском и одушевљених погледа кроз наочари, било је и флерта, али све професорски, на дистанци, као од прве клупе до катедре...“ И цело причање тече до краја тако, у том лаком тону, што се може видети и из поднаслова: „Прича о господину који је рекао да неће да путује, па путовао“; „Прича о господину који много воли своја сребрна дугмета“. Цела прича је професорска, невина, безазлена, као „плави доброћудни вали“.

Госпођица Јанковић воли мале људе и они су главне личности у три приповетке: *Стојан Стевић, Богдан* и *Кајће Марћелић.* Она нам с љубављу износи колико има лепоте, моралне чистоте, величине, просте, племените философије, и нарочито, поезије у животу тих људи. Стојан Стевић је послужитељ у Министарству Иностраних Дела, где чиновницима кува кафу, и госпођица Јанковић нам прича историју његовог живота. То није никакво какав обичан послужитељ: он има своју кућу, он је *газда* Стојан Стевић, и код њега у кући живи се богаташки, отмено. Сам газда Стојан је чудан човек, душа му је богата и сложена: чула, страсна, осетљивачка, и у исто време нежна, осећајна, словенска. Он се страшно опија, изгледа зато што не може да заборави неку своју страсну, чулну љубав из младости, лепу Туркињу Царигрђанку. Али с друге стране тај старац пева уз гусле, и нежно воли, као своје деце, једанаестогодишњу кћер своје кирајџике. За љубав мале он чини надљудевачке напоре да се уздржи од пића. Та чудна љубав између старца и девојчице тајанствена је, узнемирена, словенска, сва душевна. Она је хришћанска, јер заштићена од вољене личности морално усавршавање. Можда једна од првих, госпођица Јанковић изразила је овде, у личности Стојана Стевића, сложену двојну природу нас Срба, код којих христоликост душе често иде упоредо са источњачком чулношћу.

Приповетка нема јединства, зато што то у ствари није сама историја газда Стојанова, већ је ту писац испричао четири године из свог детињства. Има пуно других, споредних личности, има пуно догађаја који немају никакве везе са газда Стојаном. Те своје успомене из детињства госпођица прича са поезијом и нежношћу, те нас подсећа на Диксенског Д. Коперфилда. Изгледа чак да је Дикенс тако утицао на њу, да јој је помало преобразио у сећању њене личности. „Личности из „Давида Коперфилда“, на пример, вели она на једном месту, тако су ми исто род као и људи из једне мале београдске кући, са којима сам провела четири године.“

Овде су и пејзажи оног старинског, поетичног Београда, Београда са малим белим кућама, великим двориштима обраслим травом где се шире гранати, стари дудови и ораси. Имамо и један врло леп снежни пејзаж, шетња кроз Београд кад пада први снег: „... Из малих улица у којима су електричне светиљке ретке и ситне као звезде, улазимо у Кнез Михајлову улицу која се тада још није звала корзо, и наилазимо на велике електричне лампе које светле као сунце. То је тада била новина и

них способности појединаца. Колико је народа и држава које нису достигле врхунац цивилизације, само зато што су дуго били под туђим ропством. Какво је код нас било стање пре, а какво после другог устанка. Страх од рата и припреме за рат су једна велики терет, велика тешкоћа данашњице, и сви народи желе да га збаце са својих леђа.

У послељем рату дрхтале су све европске земље од ратног ужаса, и на окрављењем фронтовима било је милионима војника и заробљеника и лешева.

И те гомиле лешева, те гомиле ратних инвалида, ти потоци пролићене крви, то су у исто време велике жртве светске несреће, и велика опомена за будуће генерације.

Наше покољење има да испуни најтежи и највећи задатак; а то је да рата више никад не буде. Ми треба да следујемо речима Исуса Христа, да закон насиља заменимо законом милосрђа и правде међу људима, а тражимо да се најпре у нама самима, па после у целоме свету зачне мисао о миру.

Тражимо да се мисао о миру зачне још у души малога детета, и да се код њега васпитавањем кроз породицу, школу, и друштво развије љубав према његовој отаџбини.

Жена, као мати и васпитачица своје деце, може допринети много покрету за народни мир. Она ће научити нова поколења да у животу човечанства имају своју одређену улогу, да се народи узајамно допуњују и да су потребни једни другима.

У таквој љубави ишчезнуће трагови мржње и тако ће се осветити највећи темељ мира. Организовање мира је неопходни посао који свака културна нација треба да прими на себе. И самим тим организовањем услова за мир, народи уништавају могућност нових светских сукоба.

И у том организовању и стварању могућности за мир међу народима, а нарочито у васпитавању нових поколења која ће искрено волети свој народ, и своју отаџбину, у исто време схватити душу, потребе и одлике других народа и поштовати све што су они за напредак човечанства учинили, највећу и најважнију улогу има мајка.

Борба за мир захтева много фантазије, много вере, много иницијативе и много, много моралног јунаштва.

Крагујевац

Мирослава Огњановић,
ученица Женске Гимназије.

Ново време, нове методе

Доста дуго слушамо наше истакнуте, социалне раднице како се туже, да се велики број редовних чланица њиховога друштва слабо интересују за општи, заједнички рад, сматрајући као довољно што плаћа редовни месечни улог. За материално побољшање удружења то нешто значи, али за стварање тесне духовне и социалне везе међу чланицама, као и за њихово умно уздизање, просвећивање и упућивање у друштвене послове, то не значи готово ништа.

По нашем мишљењу, многа наша удружења, остала су и сад, кад је живот из основа измењен, ако не са истим, предратним програмом, а оно са старим начином рада. Раније су људи ишли за идејом, данас идеје људима морамо наметати — и то упорно, истрајно, смишљено. Прошла су она времена, кад се рад Управе Удружења састојао искључиво у држању седница и других дискусија. Потребан је сада сталан, непосредан контакт са редовним чланицама, правим и будућим. Оне се морају тражити, пронаћи, довести, стално упослити, задржавати, никад из вида не испуштати.

Потребан је више, него икад, код нас „Господин Ормозо.“ Нека нам је допуштено да, у кратким потезима, изнесемо његов начин рада. Господин Ормозо дошао је на мисао да у једном назабављењем крају вароши Мексико, кварту где је био скуп свију апаша, легло злочинаца, место нереда, беде, непросвећености, да ту, дакле, отвори једну, радну школу. И сама просветна власт изненадила се, колико пријатно, толико и непријатно што су је потсетили на њену дужност. Тек, дозволи је дата. И, Господин Ормозо појави се у кварту са колицима, пуним књига. На свака врата редом куцао је и понудио по једну књигу за читање. Неки су му залупили врата испред носа, други су рекли да су неписмени, а трећи, из радозналости, узеше књигу. Г. Ормозо напомену је свима да ће идуће недеље опет доћи. Друга посета, мало измењено понашање. Они који су, прошле недеље, одбили књигу, сад су је примили, непрочитане књиге задржане су, с молбом до идуће недеље, прочитане враћене и новим замењене. Идуће недеље опет г. Ормозо на вратима — сад је умољен да понеге сврати. Са задовољством виде он да неписмена читају писмени, али не рече ништа. И тако, за наколико месеци, сваке недеље, очекује се посета чудноватог човека. Људи, жене, добри и рђави читају, Ормозо гура колица, раздаје књиге, прима натраг, и ..... чека! Док му, једне недеље, њих неколико не предложише да отвори једну школу за њих, напуштене чланове друштва, и за њихову децу, да, ако би им то помогло, да буду боље судбине.

Ако хоћемо, данас, да имамо стварнога успеха као социални радници, оставимо се блаженога, предратнога разговора и договора, чајанки, забава, матинеа — има и то свога смисла, али само у границама — узмимо то као споредно, а са срцу за социалну, материалну и интелектуалну беду, потпуно и одређеним програмом, са књигама, брошурама, поштом г. Ормоза, из краја у крај, из куће у кућу!

Друго, ми верујемо да би се код нас радило, врло много и са вољом, кад би се нашем свету показале нове методе рада. Ми смо, у томе погледу, доста немарни према нашем народу: много наше жене биле су на страни, у најпросвећенијим и најнапреднијим државама, о своме, државном и друштвеном трошку, на су, после повратка, са врло малим изузетком, пренебрегле, баш најважнију ствар: да изнесу, да покажу, да предложе, да наметну, да извојују, не само у Београду, него свуда у нашој земљи, пером и живом речју, нове правце у раду. Мислимо „Женски Покрет“ треба да има сталну рубрику: рад друштава у целоме свету. У тој рубрици изнећемо свој прикупљени материјал: „Кроз хуману интернационалу.“

А сад прелазимо на треће, и по нашем схватању, најважније, а код нас највише занемарено: стварање, формирање, будућих чланова удружења, из средине омладине, према циљевима удружења, и за удруженье. Будућност удружења зависи исто онолико од младе, као и од старе генерације. Управо, са малим изузетком, како старији буду спремали младе, такви ће им бити. Не један пут чули смо и читали, како се Удружење Студенткиња тужи на слабу помоћ, моралну и материалну, од наших женских друштава.

У овоме чланку не мислимо опширно да говоримо по тој теми, већ само тиме да подстакнемо, преко „Женског Покрета“, једну разумну мисли о томе питању, управо о начину рада са омладинским организацијама и регрутовању младих снага за удружења. Овде ћемо за сад изнети само своју једну идеју, приведену већ у покушај.

Г-ђа Мол Вајс, сјајна поборница за отварање домаћичких школа и течајева у Француској, рекла је, отприлике, једном око: наши синови пролазе сви кроз касарне, служе војску, спремају се за одбрану отаџбине, али ће нам отаџбину бранити, кад рат настане, сељући смрт. Ми тражимо да наше све девојке, без разлике, прођу кроз домаћичке школе и кућевне, где ће се спремати за одбрану народа, сељући свуда чистоту, хигијенско знање, вештину кувања, лепоту, једном речју живот уредан и здрав.

Одакле ћемо ми, првенствено, узимати, те будуће наше женске војнике за одбрану нације од болести, прљавштине, мурдарлука и нерационалне исхране, лако не од ученица Учитељских Школа и студенткиња Универзитета.

Ове године, уз материалну помоћ Подмлатка Ц. К., интелигентно друмевање Управитеља Женске Учитељске Школе, г. М. Марковића, добили смо да по десет ученица поменуте школе (III год.), долазе, недељом пре подне у Женски Клуб, где ће се на пракси научити кувању најпотребнијих, најобичнијих јела. Осим тога добиће упутства за комбиновање јеловника, мешење, отварање ђачких кухиња, социалан рад, хигиену исхране, рад у Подмлатку Ц. К. Раздаће им се књиге, брошуре, расписи у том правцу. Најзад, доћи ће у контакт са целокупном Управом Женског Покрета, упознаће се са духом и правцем њиховога рада на народном просвећивању.

Разуме се, колико ће оне остати привезане за идеју Женског Покрета, зависиће од такта, разумевања и умешности њеових чланица.

За сад, то је само почетак, покушај, он има да се развија, помаже, допуњује и усавршава. Главно је да би тако, постепено, цела женска Учитељска Школа, сваке године по десет, прошла кроз „Женски Покрет“, упознала се ближе са радом њених социалних установа.

Желели бисмо да чујемо и друге предлоге у томе правцу.

Београд. **Милева Петровић.**

Женски павиљон на Свеполској изложби у Познању

Иницијативу за посебни Женски павиљон на Свеполској изложби у Познању је дала Пољско Удружење универзитетски образованих жена. Павиљон је сагрђен према плану архитекта, *г-ђе Пиотровске*. Носи број 44 и садржаће преглед интелектуалног и обртничког рада Пољакиња, те статичке дате, који ће илустровати постепени успех еманципације жена у Пољској.

Изложба женског рада биће раздељена на 10 делова:

1. дио: Интелектуални рад жена: докторске дипломе, дизертације, научна дела, статистика универзитетских студија Пољакиња; право гласа, жење посланици.
2. дио: Рад жена у разним звањима.
3. дио: Социални рад.
4. „ Рад домаћица: велепоседница, средња господарства и сељанкиња.
5 дио: Жене у индустрији.
6. „ Организација домаћичких друштава, домаћичких установа и савеза. (Свесловенски Савез домаћичких удружења у пројекту).
7. дио: Уметнички женски рад: вез, ћилими, уређење сеоских кућа.
8. дио: Физички одгој.

ја се никако нисам могла надивити и начудити. Држећи газду за руку, ја не гледам куда идем, већ подигнем главу и загледам се у милион белих пахуљица, које нечујно силазе с неба и витлају се око великих сјајних куглова. И мени се чини као да сам и ја на небу и у хору; непрестано срећам звезде и сунце, а по целој васељени пада бели мекани снег, од кога је у мојој души и свима звездама весело“.

Као што смо већ казали, приповетка нема јединства. То су успомене из детињства и госпођица Јанковић нам их прича природно, без икаквог намештања, онако како јој саме, по асоцијацији, долазе под перо. Зато ту има свега: има чак и упутство за кување одличне турске кафе. Она не презире ни најситније појединости, и можда би то била једна од мана, да није искупљена занимљивим и пријатним начином причања, које чини да нам ништа не изгледа досадно.

Богдан је „прост човек али није глуп... Не иде много далеко његова памет, али је његов корак сигуран“. И овде су успомене из детињства, успомене поетичне, нежне. Ова приповетка је краћа од *Сйтојана*, *Сйевшка* и има више јединства: то је живот једнога сиромашног краварa, живот скроман и прост у својој величини. Богдан је мудрац; ево његове мудрости:

„— Ти си срећан човек, Богдане, рекох ја најзад.

— Ја се и не жалим.

— И не љутиш се ни на кога?

— Не љутим се.

— И никад не пожелиш никоме зло?

— Боже сачувај.

— И не роњеш на Бога кад ти је рђаво?

— Не роњем. Ја и сад кад чујем да неко грди Бога или ружно говори о њему, не знам шта бих му радио.“

Читамо са великом пријатношћу зато, што госпођица уме да пробуди у нама симпатије за свог јунака. Ми волимо тог Богдана и он нас интересује зато, што у његовој личности има неког великог душевног достојанства, што у њему има љубави према Богу, према животу, чију вериичину и важност дубоко осећа, и најзад што је у њему дубоко и сигурно усађен појам правде.

Каше Марћели, Дубровчанка, виje толико симпатична као ови Србијанци. Кћи неке властелинке, одрасла у селу, она доцкан дознаје за своје племенито порекло. Сељанка, она се својим племством смешно горди. Има две Кате, вели госпођица Јанковић, „.. једна потомак аристократије, с којом се госпари шале и којој се свитина руга; и друга Кате, сељанка и мученица која храни и одева и мази ову прву Кате, комичну, претенциозну властелинку.“ Госпођица Јанковић нам даје сјајан, успео, живописан и духовит портрет ове прве Кате, комичне, претенциозне властелинке, и са неколико вешто изабраних појединости оцртава и ону другу, јадну Кате. Кроз причу веје шала и веселост, која у основи садржи нечег тужног.

Познанство са Шанћићем је њено дирљиво виђење са песником у Мостару, такорећи пред саму смрт Шантићеву, када се он осећао болестан, уморан, скрхан и усамљен. Било би пуно лепих места за цитирање; ево једног: за нашег чедног, нежног, великог песника Шантића вели она тако лепо, у духу и чак у ритму народних песама: умро је Шантић, „Мостару је светлост потамнела“.

На Острву је нека врста дневника пишчевог. Госпођица има врло богат унутрашњи живот, она је нежни песник, њена душа је осећајна и уметничка; она много воли људе, и она воли лепоту природе. Овде, она час слуша своју душу која јој пева песме, понекад сетне, понекад радосне, час посматра и ужива у лепотама природе, али у своме сањарењу, пошто је рођена за приповедача, не заборавља да посматра људе, да нам их приказује онакве какви су и да нам црта живе и интересантне типове, као одличан психолог. А све то заједно прожима њена топла љубав.

Можда би ови последњи редови могли послужити да окарактеришу целу књижевну делатност госпођице Јанковић. Несумњиво је да је она морала претрпети утицаје страних књижевности, али као јак таленат, све што је створила у ствари је оригинално, њено. Зато код ње ми осећамо себе, наш српски живот, Србију, те се данас могу поновити оне Скерлићеве речи да је она сва Српкиња, *Милица*, наша Милица.

Београд **Вукосава Милојевић**

9. дио Пољакиња у иностранству (емиграција).

10. Базар.

У женском павиљону биће салон за одмор и кавана.

Веома би било лепо и корисно кад би југословенске жене посетиле у што већем броју ову изложбу и што ближе се упознале са културним и социалним радом Пољакиња. Најјевтинији начин путовања је у групама по 25 особа. Пољска влада даје за посет изложбе повластице на железницама и бесплатну визу.

Све информације могу се добити на овој адреси: Miejskie biuro Kwaterunkowe. Poznan, ulica Glogowska 42.

Варшава. Dr. **Теодора Крајевска.**

Брак и политика популације*)

I. **Узроци опадања рађања.**

Све мањи број рођења здравих и јаких потомака у одређеном времену, т.ј. опадање процената рађања — у односу са истовременом смртношћу индивидуа у доба, у којему се не предпоставља физиолошка смрт — угрожава пират становништва неке земље, а тиме и егзистенцију дотичног народа.

Од најдавнијих до данашњих времена налазимо покушаје реалног старања о кретању становништва у смислу одржавања народа и раса — али то старање није имало увек успјеха.

Хисторија нам пружа довољно материала за изучавање изумирања народа и нестајања раса — и показује у свим тим случајевима извесне заједничке симптоме.

Један од најеклатантнијих заједничких симптома, које се приписују увијек као увод у слабљење, дегенерисање и пропадање народа и раса јесте пропадање бракова — и то — или у форми све већег склапања брака, или у форми све чешће неверје у браку, која доводи до нездравог промискуитета (мешања). И један и други начин угрожавају егзистенцију народа, јер услед њих пада проценат наталитета т.ј. рађања — било намерним ограничавањем порођаја, било да ограничени број порођаја настаје као последица нездравих сексуалних односаја.

Да ли природни закони предвиђају пропадање извјесних народа за вољу других, који истом почињу да се развијају — није могуће сада третирати; постоји схватање да заједнице органских јединица подлежу истим законима, којима и индивидуе: у том случају закону самоодржања.

Кад појединци или органске заједнице тај инстинкт самоодржања не могу на природан начин да задовоље — они тај проблем решавају на начин мање или више користан, одговарајући њиховом степену културе: до данашњег дана појединци га задовољавају ванбрачним одношајима, без даљих обавеза за последице — а народи насилним мјерама за своје бројно повећавање, у већини случајева освајалачким ратовима са заробљивањем суседних народа, са мало или без икаквог обзира на последице.

Какви су били резултати таквих мјера, најбоље илустрира пропадање римског царства.

Велики губици људи услед ратова, нарочито губици мушкараца, способних за брак и потомство — већ у републиканском Риму забринули су државне факторе, одговорне за постојање и ширење римске власти, они су били разлогом, да је 445 године прије Хр. издата Lex Caji Canuleji, по којој се форсирају бракови између плебејаца и патриција. Намјера је била јасна: што више бракова са што више дјеце — да се изравнају губици и ев. повећа бројно стање римског народа.

Социолози су сагласни данас у томе, да су ове мјере биле добре с политичког, али штетне са еугеничког т. ј. са становишта доброг и здравог наслеђивања. — Ова тврдња налази оправдање у даљњем факту, што су старе римске фамилије са својим здравим и чистим схватањем о дужностима у животу — почеле услед све чешћег мешања са хетерогеним елементима — пропадати, а настала раскош и необуздана тежња за уживањем све више је одвраћала још преостале римске младиће од одговорности и брига у браку. Све мјере — па и задња Lex Papia Poppea издата већ 9 година после Хр., која обећава разне повластице људима, који се жене — нису успеле, да сачувају римски народ као расу. Све те мјере повећавале су привремено број становништа римског царства, али ти биолошки страни елементи, у колико су умножавали број освајалачких јединица — носили су тешку опасност за егзистенцију римског народа.

Многобројни потомци насталог панмискуитета нису могли својим квантитетом обранити етичке и биолошке принципе здравог народног живота, јер су им недостајали конституционални услови — и Римљани, као и велика ведра њихова култура морала је подлећи навали једне нове идеологије, коју су носили људи биолошки чишћи, ради тога отпорнији и јачи. Противан примјер показују нам до данашњих дана Кина и Јапан. Порекло њихових савремених фамилија налазимо у хисторији преко 3000 година. Кинези и Јапанци покоравају се нарочито једном свом друштвеном и религиозном закону, који је поред тога и опште природни закон: да оставе бар једног потомка као способног носиоца и усавршитеља стечених добара.

Зато ретко који Кинез или Јапанац остаје неожењен, ретко који се жени странкињом — и они, који немају потомства адоптирају дете своје врсте са прије споменутом намјером.

На жалост немам статистичких података о демографији, т. ј. о кретању становништва Кине и Јапана. Али ми знамо једно: Кинези и Јапанци одржали су се као прилично чисте расе, са одређеним својим културама. Њихове културе нису стационарне; оне се — апсорбујући тековине млађе европске цивилизације — усавршавају; а познајући и услове за здрављење и усавршавање расе — међутим условима у првом реду дајући важност браку — они су без нарочитог форсирања успјели да одрже известан број својих здравих и отпорних јединица, створиле за Европу познату „жуту опасност“. Та опасност није условљена толико бројем, колико расним и културним особинама тих народа, а престала је бити тако актуелна, откако су европски народи увидили, да су са својим нерационалним друштвеним уређајем сами за себе највећа опасност.

Осим Кинеза и Јапанаца пружају нам сличан пример у нашој непосредној близини Јевреји. Расијани по читавом свијету, подвргнути разним утицајима они су — показујући се соматске и психичке знакове асимилације — ипак се одржали на цјелом свијету као једна органска заједница која је дала највећа и најсјајнија имена у свим културним државама с обзиром на егзистенцију њихових народа постала актуелна тема за одговорне факторе доказује конгрес за испитивање кретања популације цјелог свијета, који се одржао у јесени 1927 године у Женеви и на којем су учествовали најистакнутији представници биологије и социологије свих земаља Европе (изузев балканских) као Grotjahn, Gini, Leon Bernard, Calmette, Haveloc Ellis, Haldane, Wells и др. — и неколико жена — представница женских организација — из Америке, Аустралије, Индије и Скандинавије (Marg. Sanger i Miss Mabel Buer). Резултат тога конгреса је образовање сталне интернационалне комисије, којој је сврха испитивати проблем популације.

Професор анатомије у Бечу Tandler познати антрополог и социолог разделио је у свом малом али врло добром дјелу „Bevölkerungspolitik u. Ehe“ популацију у три групе.

1. Од првих њених познатих манифестација у хисторији до данас појављује се *империалистичка политика* популације са циљем, да повећа број освајалачких јединица.

2.) Као последица индустрије појављује се *меркантилистичка* политика популације, којој је циљ, да појевтини радне снаге и повећа производњу. Ове две прве групе показале су досада мало и слабих резултата, јер су биле једностране и имале су за циљ само квантитативно повећање народа, без обзира да ли ће та умножавања користити с обзиром на његов квалитет — и да ли ће бити трајна с обзиром на социалне прилике. 3.) Тек у најновије доба појављује се *социална политика популације*, која у себи садржи све постулате квалитативне политике популације. Она сматра квалитет једнако одсудан за егзистенцију народа као његов квантитет.

Према томе, можемо рећи да је правилна политика популације она, која људски живот и људску енергију сматра највећом вредношћу друштва, и која довољно уважава утицај појединаца на квантитативне и квалитативне еугенолошких и биолошких заједница.

Социална, управо квалитативна треба да буде свака политика популације — а људима са довољно развијеном социалном свјести треба да постане дужност испитивати могућност за свјесно усавршавање свога потомства, а тиме свог народа и цијелог човјечанства.

Поставља се питање, којим начином и у којој форми могу да се примењују принципи те квантитативне политике популације — који се све више приближују опажањима природне селекције? Долазећи тако до општих биолошких факата ми морамо констатовати да је данас као у прошлости тако и у будућности *брак једини начин и једина форма* у којима се може вршити практичка квантитативна политика популације.

— Наставиће се —

Сарајево Dr. **Маша Живановић**

*) Предавање одржано на „Народном Универзитету“ у Сарајеву.

Један велики напредак у домаћинству

„Женски Покрет“ је у бр. 9 од 1 маја т. г. навео један став Анатола Франса односно женске лепоте. Он вели: „Жена је најлепше божје створење, али су људи криви што им дојниције постане обична, јер она своју лепоту у кухињи заједно са јелима скува и испече“.

Ми нећемо овде претресати, да ли је тај став потпуно тачан, али покушаћемо да докажемо да кухиња може бити тако подешена, да се женина лепота „не искува и не испече у њој“.

Удобност, разумност (рационалност) и штедња, тек се код нас почињу да уводе у кухињу. До скора се кувало и пекло на отвореном огњишту, дојниције се почело са увођењем штедњака постизати уштеда на дрвима, и на томе се остало.

Позната је ствар, како је нетачно сносно у кухињи, јер се само један део топлоте искоришћава за кување и печење, а најбећи део оде кроз димњак и троши се на само загревање кухиње.

Тај примитивни начин кувања је одавно одбачен у целоме свету. Тамо се и по селима искоришћава гас (плин) т. зв. светљени или боље рећи загревни гас за кување и печење у кухињи. Поред тога плин се много троши и за загревање воде у купатилу или за осталу употребу, јер се за неколико минута вода добро загреје; у крајевима са благом климом и за мање просторе употребљава се плин и за загревање пећи и друге техничке циљеве и т. д.

Која су преимућства гасу над штедњаком?

Прво, отпада брига и напор за набављање, смештање и припремање дрва; само се једна славина одврне и ви имате све на расположењу. Друго, нема потребе за потпаљивање и распаљивање ватре, и губљење времена у мучењу око тога. Треће, ватра се може регулисати по жељи, те не треба непрестано гледати у лонац или шерпу, већ се може обављати други посао за то време, и тако се постизава велика уштеда у гориву и времену. Четврто, кухиња се лети не загрева, те се они што у кухињи раде, не морају знојити. Знојење натерује на пиће, па се често не пије вода већ алкохолна пића, што доводи до хроничног алкохолизма, који није тако редак код кувара и куварица.

Кад је реч о кујни, да наведем још и то, како би се сем загревања плином, на разне начине још више смањиле незгоде при спремању јела. Да не би мирис лука и др. остало на рукама, те не би пусти при прању били искварени, употребљавају се у неким земљама и рукавице од дебеле гуме при раду у кухињи, када се сецка лукац, када се перу судови и т. д. На тај се начин потпуно сачувају руке. Има још много начина о смањивању разних незгода у кухињи, али би нас то излагање одвело далеко.

Загревни гас (плин) скоро не се увести у Београду. Остаје да се заведе у свима већим градовима па и мањим насељима у Србији и другим местима јужно од Саве и Дунава. Зато нису потребни никакви издатци. Постоје друштва, која ће подићи плинаре, где се жели о своме трошку и на свој ризик, као што је то било и у Београду, и као што је то изведено код нас у северним крајевима и готово у свакоме селу у културним државама. На женским друштвима је да у интересу домаћинства и у циљу подизања културе и индустрије пораде на томе, да се у свима већим местима подигну плинаре ради знатних олакшица у домаћинству. Како жене далеко брже схватају овакове ствари, и како далеко јаче осећају овакове потребе, то се надамо да ће оне много урадити у томе правцу.

Др. Ч. Ъ.

Лепосава Перовић

Женска друштва из дана у дан поднose тешке ударце и велике губитке. За пов. Милком Вуловићком, ево и још једног тешког губитка.

Лепосава Перовићка преминула је у Бечу 13 маја т. г. Рођена у кући честитих родитеља; београдског тр. говца Јоце и Персиде Крстић, добро васпитана, школована и упућена да буде од користи свима око себе, покојна Перовићка припадала је као чланица многим женским удруженима, а највећи део свога рада је дала Женском Друштву, где је и сама лично много допринела великом успеху тога првог женског удружења у Србији.

Ратне и поратне прилике су створиле многе беде и невоље у целој земљи. Наше жене су са пуно љубави похитале у помоћ беди. Међу првима је била поч. Перовићка. И не само што је отворене руке помагала материално, него и лично је потрчала да се нађе увек тамо, где је било потребно. Много сирове је одела у топлу одећу, и давала им многобројне поклоне. Срећно удата остварила је један беспрекоран породични живот, који је служио за пример целој околини. Али, на жалост, рано, пре годину дана, изгубила је мужа. Није могла да поднесе тај губитак, повукла се у себе, и слабила је из дана у дан. На наваљивање породице отишла је у Бечу да потражи лека — али сувише доцкан.

Губећи једну по једну радницу на хуманом пољу, бојим се да ће њихова места за дуго остати пуста. За Лепосавом Перовићком пролиће много суза деца, којима је ублажавала невољу, и све њене сараднице на заједничком раду. Успомена на рано преминулу Перовићку остаће трајна у душама свих, који су је познавали.

Београд. Ик, Симићка.

Женско гибање у Orientu

Nekaj let sem se mnogo čuje o napredku ženskega gibanja v Orientu, vendar pravega upogleda iz teh delnih opisov prav za prav še nimamo; in tudi one žene, ki se z vso dušo posvečajo ženskemu gibanju v lastni domovini, imajo često popolnoma napačne informacije o orientalski ženi.

Predvsem ne smemo napredek orientalskih žen posplošiti in sicer v dveh pogledih: prvič je stanje v notranjosti današnje republikanske Turčije popolnoma drugačno kakor ga zamišljamo, drugič je v notranjosti Turčije slika tako neenotna kakor le more biti. Če tudi so n. pr. v Egiptu že pred deset letji nekatere pogumne žene skušale oživotvoriti strujeno gibanje v smislu emancipacije, je vendar fanatizem vladajoče moške družbe poskrbel, da je ostalo vse pri teoriji. Če izvzamemo nekaj „dam“, najdemo v Egiptu komaj kako mestno ženo muslimanske vere, ki bi jo lahko smatrali kot emancipiranko, četudi v najskromnejših mejah: še prevladuje koprena pred obrazom, ki v bistvu ni nič drugega kot simbol zaostalosti in sužnjstva. Vendar je pa v egiptovskih mestih krogih prodrlo naziranje, da sme biti tudi hčerka izobražena deležna vsaj nekoliko modernega pouka, dočim se v drugih državah Orienta, tako n. pr. v Perziji, na tak luksus niti pri vzgoji moških ne misli.

Značilno za potek razvoja pa je stališče turškega podeželskega prebivalstva v zadnjih letih, ko je žena v teoriji deležna skoro popolne prostosti (enakopravnosti): dijakinje se povečini protivijo posluževati sa svojih pravic, tudi čisto zunanjih. Če si hočemo ta fenomen socioloski raztolmačiti, pridemo do prepričanja, da je to eden najmočnejših vpliv stoletnega terorja moške nadvlade.

O neznatnem vplivu emancipacijskega prizadevanja nam pričajo številni zakriti obrazi žen celo v Carigradu. Treba je poudariti, da ne gre za nadvlado posameznega moža nad ženo, ampak za nadvlado celokupne moške družbe; posamezni možji so bili celo v najtemnejših časih večkrat svojim ženam bolj podložni kot one njim. Turkinja iz Sultanovega harema, ki jo je Sultan poročil s kakim svojim protežirancem, je stala navadno zelo visoko nad svojim možem in se mu zato ni pokoravala. Navedli bi lahko dosti zgledov, kajti tudi v Orientu se najdejo takozvani „pantofelheldi“.

Torej ne posamezniki, ampak ves družabni sistem je bil preračunjen na to, da je žena ostala sužnja: zaroka in poroka v otroški dobi je izključevala vsako samostojno izbero zakonskega (bračnog) druga; zakrivanje obraza in harem so onemogočavali, da bi žena prišla v dotiko z drugimi moškimi. Smoter življenja žene je bil strah za potomstvo. Sele žena-mati, pravzaprav mati dečka je bila vsaj nekoliko sigurna, da ne bo zavržena.

Zato je največja želja vsake mohamedanke v vseh plasteh prebivalstva, da postane mati. Na dečeta je odprava ploda redkost tudi iz razloga, ker je domač človek najcenejša delovna moč. Drugače je po mestih, kjer je odpravljanje razširjeno že tekom 100 let, kar je posledica slabih življenskih pogojev in kljub strogih kazni je potisnila beda stare tradicije v ozadje. Vendar je treba poudariti, da večino splavov izvrše krščanske in židovske žene.

Zanimivo je tudi, da nezakonska mati in njen otrok nimata glede imena onih neprijetnosti kod v zapadnih državah. Islamski vzhod namreč ne pozna priimkov (družinski imen). Tudi nagovor je za poročene in neporočene žene enak; torej je zaostali Orient v tem pogledu naprednejši od Evrope. Dočim je na „deželi nezakonska mati malokdaj izposlavljena znatnejšim [neprilikam — vsled nizkega števila prebivalstva je vsak prirastek dobrodošel — je v mestih približno tako kot pri nas: nezakonska mati teško nadje moža. Vendar se pa najdejo tudi kraji, kjer ima nezakonska mati, ki je rodila dečka, kot kandidatinja za zakon prednost, ker je že dokazala, da je sposobna roditi moško potomstvo. Samo ob sebi je umevno, da je potomstvo odvisno samo od žene in kdor bi hotel dopovedati preprostemu mislimanu, da je to stvar obeh, bi naletel na pomilovalen posmeh. To naziranje je celo po mestih često usodno za ženo. Novi zakon v Turčiji vsekakor onemogočava moškim, da bi smatrali „organično napako“ žene kot vzrok za ločitev, kajti novi zakon nalikuje švicarskemu zakoniku in se bo moral šele od slučaja do slučaja prilagoditi domačim razmeram.

Da novi zakon ne odgovarja miselnosti prebivalstva, priča zlasti dejstvo, da je mnogo parov sklenilo zakon (brak) na starem temelju še zadnji trenutek preden je stopil novi zakon v veljavo; zopet dokaz, da uživajo zakoni, ki so zgrajeni v prilog moškega gospodstva tudi med ženskim svetom velik ugled. To ni nič čudnega, kajti vse uredbe moških so se smatrale kot božje in so se temu primerno spoštovale in častile.

Ne sme se prezreti, da so nekatere žene v Turčiji in Egiptu poizkušale delovati v slogu evropskih žen, toda pravi povzročitelj tega gibanja je bil pravzaprav moški. Ako so se moški eksponirali v dobi Mladoturkov za osvobojenje žen, se to ni zgodilo iz idealizma ali usmiljenja, nego iz političnе preudarnosti; evropeiziranje Turčije je zahtevalo, da sodeluje tudi žena v javnem življenju in samo na ta način je mogla ona podpirati reformatorsko delo Mladoturkov. Znano je, da so naletele žene, ki so se posluževale novih svoboščin na hud odpor javnega mnenja, ki je smatralo njihovo gibanje za skrajno revolucionarno in bogoskrunsko. Žene same so ostale pasivne v tem boju; niso se pridružile političnim strankam, niti niso osnovale svojih strank. Kjer se je to vseno zgodilo, je bil uspeh minimalen. Vedno iznova so morali moški pomagati ženam do njihovih pravic. Kakor v početku osvobodilnega gibanja tako tudi danes nalete reformatorji na največji odpor ravne pri ženah, katere hočejo osvoboditi. Zavest, da je materinstvo edina vse bina ženskega življenja je tako globoko ukoreninjena, da mora pred njo vse drugo stopiti v ozadje.

Aktivno žensko gibanje v Orientu se je torej pojavilo samo v večjih mestih Turčije, v znatno manjši meri še v nekaterih drugih deželah. V manjših krajih po deželi o kakem napredku skoro ni sledu, temveč prevladuje moško gospodstvo kakor je bilo pred stoletji. Ali dejstvo, da se čimdalje večje število ženske mladine posveča studijam, daje upanje, da se bo slika v teku prihodnjih let nekoliko izpremenila. Orientalki nedostaje smisel za nove ideje, zato jo je prav težko pridobiti za popolno emancipacijo, a še manje za aktivno in produktivno sodelovanje.

Ljubljana.

Revija „Die neue Generation“
iz nemščine prevela **Angela Vodè.**

Књижевност

Аница Савић Ребац: Вечери на Мору. Насловни лист израдио Урош Предић. Издање књижаре А. Поповића, Београд 1929. Цена 15 динара.

Маја месеца изашла је из штампе прва и необично привлачна збирка песама познате наше песникиње г-ђе Анице Савић-Ребац. Песме су интересантне и разноврсне, и ми немо се на њима дуже задржати у једном од идућих бројева. За сада је само топло препоручујемо.

Филозофски фрагменти. (Прва књига) од Д-р Ксеније Атанасијевић. Ових дана појавила се у издању књижаре Геце Кона књига оригиналних филозофских погледа г-ђице Д-р Ксеније Атанасијевић. Писана литерарно и из душе, у виду максима, она са књигом Боже Књежевића представља један посебан књижевни рад у нашој књижевности. Наши читаоци ће у овој књизи наћи пуно интереса.

Опрема за невесте (Спрема за младе) саставила Милка Мартеланчева, самоиздање. У напредно укусном издању дала је позната Словенкиња из Трста Милка Марteланчева нашим женама практичну књигу за кројење и шивење женског рубља свих врста. Знање Милке Мартеланчеве на томе пољу довољно је познато из прилога за кројење при „Женском Свету“. Име ауторке даје нам довољно гаранције да је дело добро. Књига је изашла на словенском и хрватском језику и има у нарочитој мапи све потребне прилоге за кројење. Поручује се код Управе „Женског Света“, Љубљана, поштни предал 119. *За предплатнике „Женског Покрета“ сшаје Дин. 35.*—, за остале Дин. 40.— Шпелца Младић-Тавчарјева наштрала је корице са великим уметничким укусом.

За фонд листа

Н. Н. дао 500.— дин. за фонд листа „Женски Покрет“, на чему му Управа најтоплије захваљује.

Белешке

„Путем стручних школа ка жени из народа.“ — На годишњој скупштини Организације Учитељица Народних и Стручних Школа, одржаној 21 априла т. г., дала је г-њица Јованка Познанова под горњим насловом врло успео реферат, који у кратком изветтају са скупштине није поменут, а који је због изврсне обраде и важности предмета вредно забележити.

„Мајчин дан“ у Вараждину приређен по вараждинским женским организацијама. — Ово је 3. „Мајчин дан“, којега је наш мали, али драги Вараждин прославио. Како је спонтано прихваћио наш позив, тако да од године до године све драже и бројније прихваћа. Јесте је и у нас била сама прослава нешто ширега опсега, тек што нам је наваљост донекле киша „рачуне помрсила. Прослава је почела свечаном службом Божјом, послије које је слиједио „дефиле“ школске младежи, код којега је — добротом г. генерала П. Драшкића војничка глазба свирала. Послије тога је била у дворани „Свечана Матинеја“, којој је присуствовао наше вриједно грађанство од оних најугледнијих до оних скромних са представницима свих власти и уреда. Академију је отворио професор г. Крешимир Филић, топлим словом о Мајци и значају прославе тога дана. Затим су врло лијепо говорили и дијалогу мала наша „Љеркица“ (Новаковић) дијете од 4½ године са учеником I. раз. основ. школе, Фрањом Швагељом, те ученица III раз. основне школе, Бранкица Енгелхарт са уч. II раз. основне школе, Миланом Мицићем. Дјеца су своје дијалоге извела на удивљење свију присутних, који их наградише бурним аплаузом. Г-ђа Милена Кризман уз вјешту пратњу д-ра Јосипа Вањека, отпјевала је топло и прецизно „Незаконска мати“, а војна глазба, познатом својом спремом, под равнањем капелника г. Стехе, извела је једну тачку програма. Још су декламовали Невенка Персоли, учит. приправница Марковићеву „Мајчина душица“, а правник Маријан Персоли Алауповићеву „Мајчине сузице“. Обоје су измамили увеле сузе слушатељства. Завршило се полилогом још четворо дјеце (Драгутин Перши, Игнац Цирковић, Вук Ковачевић и Ангела Белај) који завршише, поклоном „Мајке драге Боже штити!“ Послије тога од 12 до једног сата по подне, концертирала је војна глазба на шеталишту, а значке, које су приредиле чланице локалних женских организација продавале су захваљне кћерке својих мајка — ученице стручне школе, које се сваке године, ревношћу својих ревних учитељица г-ђе Винковић и Божене Вањек Мраз одазивљу молбама нашим. Тим је завршена наша прослава, која је у сваком погледу морално успјела, а материјалним резултатом наградити ће се најврједније, а најбједније мајке нашега града.

Жена криминални комесар. — У берлинској полицији постављена је први пут за криминалног комесара г-њица Доротеа Фрајдентал, криминални секретар. Као замјеница она је већ неколико месеца водила женску криминалну полицију као моћни комесар. Д. Фрајдентал је била раније воља једног бироа за омладину у Шлезвиг-Холштајну. Затим је свршила курсеве у криминалној полицији и постала секретар. Сада је премештена у Берлин на нову дужност.

Народна Женска Задруга у Дубровнику јавља да је 10 јуна 1929 уредила излетничко кончиште са 25 постеља, у својим просторијама на градском зидинама. Зрачно, сунчано, чисто, диван видик на све стране. Цијена по особи: постеља Дин. 8.—; заједно Дин. 4.— дневно. *Искључиво за женске*, најприкладније за ученичке екскурсије. У случају заштева, јавити најмање 8 дана пре.

Уз сестрински поздрав *Управа.*

ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ“ — БЕОГРАД МАКЕНЗИЈЕВА УЛИЦА БРОЈ 3. — ТЕЛЕФОН БРОЈ 11-42 И 47-35.